

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης
του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης
σε συνεργασία με το
ΕΚΕΦΕ Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Επικοινωνιών
με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της
Ένταξης»**

**ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΕΠΙΤΥΧΟΥΣ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗΣ
ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ
ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ**

**ASSESSMENT OF THE FRAMEWORK FOR SUCCESSFUL
INCLUSION OF PERSONS WITH SPECIAL EDUCATIONAL
NEEDS IN ACCORDANCE WITH THE OPINIONS OF
SECONDARY EDUCATION OF GENERAL EDUCATION**

της

Δρίκου Βενετίας

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται

στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του
Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης του Τ.Ε.Φ-Δ.Π.Θ. σε
συνεργασία με το ΕΚΕΦΕ Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Επικοινωνιών
με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της
Ένταξης»

Η τριμελής επιτροπή:

1.	ΚΟΡΡΕ ΕΙΡΗΝΗ	ΕΠΙΚΟΥΡΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΤΕΦ ΔΠΘ
2.	ΛΟΥΚΕΡΗΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ	ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»
3.	ΤΑΒΟΥΛΑΡΗ ΖΑΧΑΡΟΥΛΑ	ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΔΑ ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»

Κομοτηνή/Αθήνα

2018

Περίληψη

Σκοπός της έρευνάς μας είναι η αξιολόγηση του πλαισίου επιτυχούς συμπερίληψης ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σύμφωνα με τις απόψεις εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης γενικής αγωγής.

Η συμπεριληπτική εκπαίδευση ως εκπαιδευτική τακτική κερδίζει έδαφος σε αρκετά εκπαιδευτικά συστήματα διαφόρων χωρών σε όλο τον κόσμο. Τόσο οι σχετικές έρευνες, όσο και οι αντίστοιχες προσπάθειες της εκάστοτε εκπαιδευτικής κοινότητας προσανατολίζονται στην εφαρμογή της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης. Η Ελλάδα σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά δεδομένα ακολουθεί με πολύ αργούς ρυθμούς τις μεταρρυθμιστικές εκπαιδευτικές τάσεις.

Για το λόγο αυτό δομήσαμε ένα ερωτηματολόγιο το οποίο απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης γενικής αγωγής και αφορά τις απόψεις τους για την αξιολόγηση του πλαισίου επιτυχούς συμπερίληψης ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Μέσω του ερωτηματολογίου θελήσαμε να έχουμε πληροφορίες από εκπαιδευτικούς δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης γενικής αγωγής για το πλαίσιο επιτυχούς συμπερίληψης ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο σχολείο.

Στην έρευνά μας η οποία διεξήχθη κατά το σχολικό έτος 2017-2018, συμμετείχαν 115 εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης γενικής αγωγής.

Από τα αποτελέσματα φάνηκε ότι οι εκπαιδευτικοί γενικής αγωγής είναι ικανοποιημένοι από το πλαίσιο επιτυχούς συμπερίληψης ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο σχολείο. Επίσης φάνηκε ότι οι απόψεις των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης γενικής αγωγής είναι θετικές προς τη συμπερίληψη ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική αγωγή.

Τα αποτελέσματά μας συμφωνούν με αυτά άλλων ερευνών, όπως οι μελέτες των (Mc Glynn & London, 2013) και των (Sideri & Vlachou, 2006) ενισχύοντας το συμπέρασμα της έρευνάς μας πως οι απόψεις των εκπαιδευτικών είναι θετικές προς τη συμπερίληψη ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική αγωγή.

Λέξεις κλειδιά:

Συμπερίληψη, Εκπαίδευση, Άτομα με ειδικές ανάγκες, απόψεις εκπαιδευτικών

Abstract

The purpose of our research is to evaluate the framework for the successful inclusion of people with special educational needs according to the views of general education secondary education teachers.

Inclusive education as educational tactics gains ground in several educational systems in different countries around the world. Both the relevant surveys and the respective efforts of the educational community are oriented towards the implementation of inclusive education at all levels of education. Greece, according to official statistics, is following very slowly the reformist educational trends.

For this reason, we built a questionnaire addressed to general education teachers and their views on the assessment of the framework for successful inclusion of people with special educational needs.

Through the questionnaire we wanted to have information from teachers on the framework for the successful inclusion of people with special educational needs in the school.

In our research conducted during the school year 2017-2018, 115 teachers participated.

The results showed that general education teachers are satisfied with the context of successful inclusion of people with special educational needs in school. It also appeared that the views of general education secondary education teachers are positive towards the inclusion of people with special educational needs in general education.

Our results are consistent with those of other surveys, such as McGlynn & London, 2013 and Sideri & Vlachou, 2006, reinforcing our research conclusion that teachers' views are positive towards including people with special educational needs in general education.

Βιβλιογραφία

- Ainscow, M. & Miles, S. (2008). *Making Education for all inclusive: Where next? Prospects*, 38(1),15- 34.
- Ainscow, M. & Sandill, A. (2010). *Developing inclusive education systems: the role of organizational cultures and leadership. International Journal of Inclusive Education*, 14(4), 401 – 416.
- Ainscow, M. (1997). *Towards inclusive Schooling. British Journal of Special Education*, 24(1).
- Ainscow, M. (1997). *Οργάνωση των σχολικών τάξεων συνεκπαίδευσης*. Στο Τάφα, Ε. (Επιμ.), (1998). *Συνεκπαίδευση παιδιών με και χωρίς προβλήματα μάθησης και συμπεριφοράς*. (σ. 25-30). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ainscow, M. (1999). *Understanding the Development of Inclusive Schools*. London: Falmer Press.
- Ainscow, M. (1999). *Undrestanding the Development of Inclusive Schools*. London:Falmer Press.
- Ainscow, M. (1999).*Understanding the development of inclusive schools*. London: RoutledgeFalmer.
- Ainscow, M. (2004). *Developing inclusive education systems: what are the levels for change? Journal of Educational Change*, 6(2), 109 – 124.
- Ainscow, M. (2005). *Understanding the Development of Inclusive Education System. Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 7(3), 50 – 20.
- Ainscow, M., Booth, T. & Dyson, A. (2006). *Inclusion and the standards agenda: negotiating policy pressures in England. International Journal of Inclusive education*, 10 (4-5), 295 – 308.
- Ainscow, M., Homes, A., Farrell, P. & Frankham, J. (2013). *Making sense of the development of inclusive practices*. *European Journal of Special Needs Education*, 18(2). 227 – 242.

- Anderson C. J. K., Klassen R. M. and George G. K. (2007). *Inclusion in Australia. what teachers say they need and what school psychologists can offer. School Psychology International*, 28(2), 131-147.
- Anderson C. J. K., Klassen R. M. and George G. K. (2007). *Inclusion in Australia. what teachers say they need and what school psychologists can offer. School Psychology International*, 28(2), 131-147.
- Anderson, C. H., (1986). *Προς μια νέα Κοινωνιολογία*, (Κακοσαίου Ε. Μετ),. (Νικολούδης Η. Π, Επιμέλεια – Εισαγωγή). Αθήνα: Παπαζήση, 46 – 97
- Angelidis, P., Charalmbous, C. & Vrasidas, C. (2004). *Reflections on policy and practice of inclusive education in pre – primary schools in Cyprus. European Journal of Special Needs Education*, 19(2). 211-223.
- Avramidis El. & Kalyva Ef (2007): *The influence of teaching experience and professional development on Greek teachers' attitudes towards inclusion. European Journal of Special Needs Education*, 22 (4), 367 – 389
- Avramidis El. & Norwich Br. (2010): *Teachers' attitudes towards integration/inclusion: a review of the literature. European Journal of Special Needs Education*, 17 (2), 129 - 147
- Avramidis El. & Norwich Br. (2002): *Teachers' attitudes towards integration/inclusion: a review of the literature. European Journal of Special Needs Education*, 17(2), 129 – 147
- Bailey, J. & Du Plessis, D. (1997). *Understanding Principals' attitudes towards inclusive schooling. Journal of Educational Administration*, 35(5), 428-438.
- Barton, L. (2004). *Η πολιτική της ένταξης (inclusion)*. Στο Α. Ζώνιου-Σιδέρη, (επιμ.) *Σύγχρονες Ενταξιακές Προσεγγίσεις* τ. Α. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Batsiou S., Bebetos E., Panteli P., Antoniou P. (2008) : *Attitudes and intention of Greek and Cypriot primary education teachers towards teaching pupils with special educational needs in mainstream schools. International Journal of Inclusive Education*, vol 2 (2), 201 – 219
- Bell, J. (2001). *Μεθοδολογικός σχεδιασμός Παιδαγωγικής και Κοινωνικής έρευνας*. Αθήνα: Gutenberg.
- Boer A. , Pijl S.J. & Minnaert Al (2011): *Regular primary schoolteachers' attitudes towards inclusive education: a review of the literature. International Journal of Inclusive Education*, vol 15 (3), 331 – 353

- Bogdan, R. & Ksander, M. (1980). *Policy data as social process: a qualitative approach to quantitative data*. *Human Organization*, 39 (4).
- Bollag, B. (2006). *The debate over deaf education*. *The Chronicle of Higher Education*. 52.36. A18 – A21.
- Booth T. & Ainscow M. (2002): *Index for Inclusion: developing learning and participation in schools*. Published by the Centre of Studies on Education (CSIE). Retrieved August 29, 2015, from <http://www.eenet.org.uk/resources/docs/Index%20English.pdf>
- Bronston, W. G. (1976). *Concepts and Theory of Normalization*. In: Koch, R. & Dobson, J. (1978). *The Mentally Retarded Child and His Family*. New York: Brunner. 490-516.
- Βλάχου- Μπαλαφούτη, Α. (2004). *Εκπαιδευτικές πρακτικές – Ανάλυση έργου*. Στο Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (επιμ.) *Σύγχρονες ενταξιακές προσεγγίσεις τ. Β΄*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design. Qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. 2nd Edition. Thousands Oak: Sage Publications.
- DePauw, K.P. (2000). *Social-cultural context of disability: Implications for professional preparation and scientific inquiry*. Paper presented at the American Academy of Kinesiology and Physical Education, Callaway Gardens, GA.
- DES (1978). *Special Educational Needs (The Warnock Report)*, Cmnd 7212, London: HMSO.
- Devecchi, C. & Rouse, M. (2010). *An exploration of the features of effective collaboration between teachers and teaching assistants in secondary schools*. *Support for Learning*, 25(2), 91 – 99.
- Downing, J.E. (1996). *Including students with severe and multiple disabilities in typical classrooms*. Baltimore: Paul H. Brookes.
- Friend, M. & Bursuck (2006). *Including students with special needs: a practical guide for classroom teachers*. (4th ed.). Boston: Pearson Education Company.
- Friend, M. & Cook, L. (1990). *Collaboration as a predictor of success in school reform*. *Journal of Educational and Psychological Consultation*. 1(1). 69-86.
- Friend, M. & Cook, L. (1992a). *Interactions: Collaboration skills for schools professionals*. New York: Longman.
- Friend, M. & Kimberly, P. (2005). *Creating schools in which all students can succeed*. *Kappa Delta Pi Record*, 41(2), 56-61.

- Friend, M. & Reising, M. (1993). *Co – teaching: An overview of the past, a glimpse at the present, and considerations of the future. Preventing School Failure.* 37(4), 6-10.
- Friend, M., & Cook, L. (2007). *Interactions: Collaboration skills for school professionals.* New York: Longman.
- Friend, M., Cook, L., Hurley – Chamberlain, D. & Shamberger, C. (2010). *Co – teaching: An illustration of the complexity of collaboration in Special Education. Journal of Education and Psychological Consultation.* 20, 9 – 27.
- Galovic et al (2014): *The attitudes of teachers towards inclusive education in Vojvodina. International Journal of Inclusive Education,* vol 18 (12), 1262 – 1282
- Garriott P. P., Miller M., Snyder L. (2012): *Prexervice teachers’ beliefs about Inclusive Education: What should teacher educators know? , Action in Teacher Education,* 48 – 54
- Idol, L. (1997). *Key questions related to building collaborative and inclusive schools. Journal of Learning disabilities.* 30(4), 384-394.
- Idol, L. (2006). *Towards inclusion of Special Education Students in general education. A program evaluation of eight schools. Remedial and Special Education.* 27(2), 77-94.
- Idol, L., Paolucci-Whitcomb, P. & Nevin, A. (1983). *Collaborative Consultation.* Rockville, MD: Aspen.
- Karagiannis, A., Stainback, W. & Stainback, S. (1996). *Historical overview of inclusion,* in Stainback, S. & Stainback, W. (eds). *Inclusion: A guide for educators,* pp. 17-27. Baltimore: Brookes, Pub. Co.
- Karagiannis, A., Stainback, W. & Stainback, S. (1996). *Historical overview of inclusion.*In Stainback, W. & Stainback, S. (Eds.).*Inclusion: a guide for educators,* pp. 17-28. Baltimore: P.H. Brookes Pub.
- Karagiannis, A., Stainback, W. & Stainback, S. (1996). *Historical overview of inclusion,* in Stainback, S. & Stainback, W. (eds). *Inclusion: A guide for educators,* pp. 17-27. Baltimore: Brookes, Pub. Co.
- Lemay, R. (1995). *Normalization and Social Role Valorization.* In Dell Orto A. E. & Marinelli R. P. (eds). *Encyclopedia of Disability and Rehabilitation.* New York: Simon & Schuster Macmillan, 515-521.
- Lindsay, G. (2007). *Educational psychology and the effectiveness of inclusion/mainstreaming British Journal of Educational Psychology,* 77(1), 1-29.

- Mitchell, D. (ed.) *Special educational needs and inclusive education: Major themes in education*, Vol. II, pp. 192-213. New York: RoutledgeFalmer.
- Nutbrown C. & Clough P. (2004): *Inclusion and exclusion in the early years: conversations with European educators*, *European Journal of Special Needs Education*, vol 13 (3), 301 – 315
- Osgood, R. L. (1997). *Undermining the common school ideal: Intermediate schools and ungraded classes in Boston, 1838–1900*. *History of Education Quarterly*, 37, 375–398.
- Rizzo, T.L., & Vispoel, W.P. (1991). *Physical educators' attributes and attitudes toward teaching students with handicaps*. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 8, 411.
- Rose R. (2001): *Primary School Teacher Perceptions of the conditions required to Include Pupils with Special Educational Needs*, *Educational Review*, 53 (2)
- Salend, S. J. & Duhaney M.G. (2011). *The early roots of Special Education*. In: Rotatori, A. F., Bakken, J. P. & Obiakor F. E. (2011). *The history of Special Education. Advances in special Education*. 21.
- Scott, K. (2011). *Society, place, work: The BC Public Hospital for the Insane, BC studies*. 171. 93 – 110.
- Soler, M. (1996). *Ενιαία εκπαίδευση, αποτελέσματα της Συνδιάσκεψης της Σαλαμάνκα*.
- Starchzewska An., Hodkinson Al. & Adams G. (2012): *Conceptions of inclusion and inclusive education: a critical examination of the perspectives and practices of teachers in Poland*. *Journal of Research in Special Educational Need*, 12 (3), 162 – 169
- Syriopoulou – Delli, C. K. (2010). *A Historical Review of Educational Policy in Greece for Children with Pervasive Developmental Disorders, Behavioral Difficulties and Other Special Educational Needs*. *Review of European Studies*. 2(1), 1-14.
- Tiryakian, E.A., Mazlish, B., Schafer, W. Eisenstadt, S. N., Chirot, D. Dabashi, H., Szakolczai, A., Arnason, J. P., Nielsen, D. A., Collins, R., Hsu, C.Y., Arjomand, S. A., Madan, T.N. & Hall, J.A. (2005). *Οι πολιτισμοί: Μια κοινωνιολογική επανεκτίμηση*. Μαραγκουδάκης, Μ. Ε. (μτφ- επιμ.). Θεσσαλονίκη: Κυρομάνος.
- Tremblay, P. (2007). *Special Needs Education Basis: Historical and Conceptual Approach*. *Université Libre de Bruxelles Tivat, Montenegro*.
- UNESCO (2009). *Policy Guidelines on Inclusion in Education*. Paris: UNESCO

- UNESCO, (1994). *Διακήρυξη της Σαλαμάνκα και πλαίσιο δράσης για την Ειδική Αγωγή, Παγκόσμια Διάσκεψη για την Ειδική Αγωγή, Σαλαμάνκα, Ισπανία, 7-10 Ιουνίου 1994, Έκδοση της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής για την UNESCO.*
- UNESCO, (2009). *Policy Guidelines on Inclusion in Education. France: United Nations Educational and Cultural Organization.* Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://unesdoc.unesco.org/images/0017/001778/177849e.pdf> (24/6/2013).
- UNHCR, (2006). *Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες. Προαιρετικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες. UNDocumentA/61/611* (2006). Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=50fe63392> (24/6/2013).
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (1994). Final report: World conference on special needs education: Access and quality. Paris: UNESCO. Retrieved from http://www.unesco.org/education/pdf/SALAMA_E.PDF
- United States Department of Education (2007). *Twenty-Five Years of Progress in Educating Children with Disabilities through IDEA*, ανάρτηση από: <http://www2.ed.gov/policy/spced/leg/idea/history.html> (2/06/2015).
- Vance, L. A. (2001). *Teacher's belief about co-teaching. Remedial and Special Education*, 22, 245 – 255.
- Veck, W. (2013). *Martin Buber's of inclusion as a critique of special education. International Journal of Inclusive Education*. 17(6). 614-628.
- Vineland, N. J. (1912). *New Jersey Training School for Feeble-Minded Boys and Girls. Annual report.*
- Vogler, K. E. & Long, E. L. (2003). *Team teaching two sections of the same undergraduate course: A case study. College Teaching*. 51,122-26.
- Vogler, W.E., Koranda, P., & Romance, T. (2000). *Including a child with severe cerebral palsy in physical education: A case study.* Adapted Physical Activity Quarterly, 17, 161-175.
- Walsh, J. M. & Jones, B. (2004). *New models of cooperative teaching. Teaching Exceptional Children*. 36(5), 14-20.
- Walsh, J. M. (2012). *Co-teaching as a school system strategy for continuous improvement. Preventing School Failure*. 56(1), 29-36.

- Walter-Thomas, C. S. (1997). *Co-teaching experiences: The benefit and problems that teachers and principals report over time. Journal of Learning Disabilities*, 30, 395-407.
- Wilmschurst, L., & Brue, A. W. (2010). *The complete guide to special education*. 2nd edn, San Francisco: Jossey-Bass.
- Winzer, M. A. (1993). *The History of Special Education: From isolation to integration*. Washington. DC: Gallaudet University Press.
- Winzer, M. A. (2006). *Confronting difference: an excursion through the history of special education*. The SAGE Handbook of Special Education. SAGE Publications.
- Winzer, M. A. (2000). *The inclusion movement: review and reflections on reform in special education*. In M. Winzer & K. Mazurek (Eds.), *Special education in the 21st century: issues of inclusion and reform*. Washington D. C.: Gallaudet University Press, pp. 5-26.
- Αθανασίου, Λ. (1997). *Μέθοδοι και τεχνικές έρευνας στις επιστήμες της Αγωγής. Ποσοτικές και ποιοτικές προσεγγίσεις*, Παν/μιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα.
- Βλάχου, Α. & Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (2011). *Σχολική ένταξη και εφαρμοσμένες πρακτικές συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών γενικής και ειδικής αγωγής*. Στο ΥΠΔΒΜΘ-ΕΥΕ, (2011). *Εξειδικευμένη Εκπαιδευτική Υποστήριξη για ένταξη μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες*. (σ. 75-92). Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: http://www.specialeducation.gr/files4users/files/pdf/specialedu_ps.pdf (2/7/2013).
- Βλάχου, Α. (1997). *Struggles for Inclusive Education*. Buckingham: Open University Press.
- Βλάχου, Α. Διδασκάλου, Ε. & Μπέλιου, Β. (2004). *Η αναγκαιότητα δημιουργίας δομών στήριξης και συνεργασίας για τη βελτίωση της λειτουργίας των τμημάτων ένταξης: οι απόψεις των ειδικών παιδαγωγών*. Στο Ζαφειροπούλου, Μ. & Κλεφτάρας, Γ. (επιμ.), *Εφαρμοσμένη κλινική ψυχολογία του παιδιού*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Αριθ. C 211 της 14/5/1987, σσ.1-4. (Σχέδιο Συμπερασμάτων του Συμβουλίου και των Υπουργών Παιδείας Συνελθόντων στα πλαίσια του Συμβουλίου της 14ης Μαΐου 1987, σχετικά με ένα πρόγραμμα ευρωπαϊκής συνεργασίας για την ένταξη των μειονεκτούντων παιδιών στα κανονικά σχολεία).

- Ζώνιου – Σιδέρη (1996), *Οι ανάπηροι και η εκπαίδευσή τους: Μια ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση της ένταξης.*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (1998). *Οι ανάπηροι και η εκπαίδευσή τους. Μια ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση της ένταξης.* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (2004). *Η εκπαιδευτική ένταξη στην Ελλάδα: μια πορεία είκοσι χρόνων.* Στο Ζώνιου-Σιδέρη, Α., Σπανδάγου, Η. (επιμ.) *Εκπαίδευση και τύφλωση. Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές.* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (2004). *Η εξέλιξη της ειδικής εκπαίδευσης: από το ειδικό στο γενικό σχολείο.* Στο Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (επιμ.) *Σύγχρονες ενταξιακές προσεγγίσεις τ. Β΄.* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κώτουλας, Β. Σ. (χχ). *Μια ματιά στην ιστορία της ειδικής αγωγής. Σχολή Επιστημών του ανθρώπου – Παιδαγωγικό τμήμα Ειδικής Αγωγής.*
- Λαμπροπούλου, Β. – Παντελιάδου, Σ. (2005), *Η Ειδική Αγωγή στην Ελλάδα - Κριτική Θεώρηση.* Ανακτήθηκε από www.dyslexia-goneis.gr/.../start_download.asp?N.3699/2008 περί «Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης Ατόμων με Αναπηρία ή με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες»
- Νόμος. 4048/2012 - ΦΕΚ 34/τΑ (2014). *Ρυθμιστική Διακυβέρνηση: Αρχές, Διαδικασίες και Μέσα Καλής Νομοθέτησης.* Ανάκληση από:
- Ξηρομερίτη, Α. (1997). *Ειδική Εκπαίδευση: Θεωρητικές αρχές- ερευνητικά δεδομένα και διδακτική παρέμβαση.* Πάτρα: Εκδόσεις Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Σούλης Σ. Γ. (2002), *Παιδαγωγική της ένταξης : Από ένα σχολείου του διαχωρισμού σε ένα σχολείο για όλους τ. 1,* Αθήνα: τυπωθήτω
- Σούλης Σπ. – Γ. (2008): *Ένα σχολείο για όλους: Από την έρευνα στην πράξη. Παιδαγωγική της ένταξης, Τόμος Β΄,* Gutenberg, Αθήνα
- Στασινός, Δ. Π. (2013). *Η ειδική εκπαίδευση 2020. Για μια συμπεριληπτική ή ολική εκπαίδευση στο νέο – ψηφιακό σχολείο με ψηφιακούς πρωταθλητές.* Αθήνα: Παπαζήση.
- Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, (2006).* Ανακτήθηκε από www.unhcr.gr/no_cache/prostasia/nomiki-prostasia/diethneis-kai-perifereiakes-symbaseis.html?cid=709&did=746&sechash=d243d4b2
- Τζουριάδου, Μ. & Μπιτζαράκη, Π. (1990). *Μοντέλα αντιμετώπισης μαθησιακών δυσκολιών. Στο ΕΕΨΥΝΠ, Σεμινάριο Μαθησιακές Δυσκολίες. Σύγχρονες απόψεις και τάσεις.* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

- Τζουριάδου, Μ. & Μπιτζαράκη, Π. (1990). *Μοντέλο αντιμετώπισης μαθησιακών δυσκολιών*. Στο: *Ελληνική Εταιρία Ψυχικής Υγιεινής και Νευροψυχιατρικής του παιδιού. Σεμινάριο: Μαθησιακές δυσκολίες, Σύγχρονες απόψεις και τάσεις*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Τζουριάδου, Μ. (1995). *Παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες*, Θεσσαλονίκη: Προμηθεύς.
- Τζουριάδου, Μ. (1995). *Παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Μια ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση*. Θεσσαλονίκη: Προμηθεύς.
- Τριλιανός, Θ. Α. (1992). *Μεθοδολογία της Διδασκαλίας II: Κριτική προσέγγιση της αποτελεσματικής διδασκαλίας με βάση τα πορίσματα της σύγχρονης επιστημονικής έρευνας*. Αθήνα: Τολίδη.
- Τσιναρέλης, Γ. (1993). *Η ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Μύθοι και πραγματικότητα, Επειδή η διαφορά είναι δικαίωμα*, 46-47, 18-29.
- Τσιναρέλης, Γ. (χ.χ.). *Ο θεσμός της ένταξης. (Απόσπασμα διδακτορικής διατριβής)*. Αθήνα.
- ΦΕΚ 167 (1985). *Νόμος υπ' αριθ. 1566. Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις*. Τεύχος πρώτο. (30-9-1985). Αθήνα. Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: http://www.pi-schools.gr/preschool_education/nomothesia/1566_85.pdf (1/7/2013).
- ΦΕΚ 199 (2008). *Νόμος υπ' αριθ. 3699. Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες*. Τεύχος πρώτο. Αθήνα. Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: http://www.pi-schools.gr/special_education_new/ftp/nomoi/Nomoi-E-A/N.%203699%20-%202008%20-%20FEK.%20199%20-A-%202-10-2008.pdf (1/7/2013).
- Χαρούπιας, Α. (2011). *Αλγόριθμος και ενέργειες διασφάλισης της ποιότητας των υπηρεσιών συνεκπαίδευσης - παράλληλης στήριξης μαθητή με αναπηρία και/ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη συνηθισμένη τάξη*. Στο ΥΠΔΒΜΘ-ΕΥΕ, 2011, *Εξειδικευμένη Εκπαιδευτική Υποστήριξη για ένταξη μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες*. (σ. 55-74). Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: http://www.specialeducation.gr/files4users/files/pdf/specialedu_ps.pdf (2/7/2013).
- Χρυσakanthοπούλου, Ε. (2012). *Διερεύνηση των απόψεων των Ειδικών Παιδαγωγών για την Ειδική Αγωγή στην Ελλάδα*. Πανεπιστήμιο Πατρών. Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία. Μεταπτυχιακό

Πρόγραμμα Σπουδών στις Επιστήμες της Αγωγής. Κατεύθυνση: Κοινωνική
Θεωρία, πολιτική και πρακτικές στην εκπαίδευση.